

Eduskunta
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Asiantuntijapyyntö VNS 3/2026 vp

Lausunto valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2027–2030

Kiitän kutsusta tulla kuulluksi Sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta (JTS) vuosille 2027–2030. Lausun erityisesti sosiaaliturvan ja köyhyyden kokonaisuudesta.

Työllistymistä tukevien palvelujen resursointi

Työvoimapalvelu-uudistus siirsi vuoden 2025 alusta järjestämisvastuun kunnille. Uudistus oli rahoituksellisesti voimaantulovuonna pääosin kustannusneutraali eli uudistus ei lisännyt palvelujen resursseja. Siirtymävaiheessa hallinnollinen uudelleenjärjestely on väistämättä vienyt kapasiteettia varsinaiselta palvelutuotannolta. Myöskään hyvinvointialueiden sosiaalityön ja kuntien työvoimapalvelujen rajapintaan ei JTS:ssä osoiteta erillisiä resursseja yhteistyön järjestämiseen, vaikka tämä rajapinta on keskeinen pitkäaikaistyöttömien ja osatyökykyisten palvelutarpeiden kannalta.

Sosiaalihuollon työllistämistä ja työ- ja toimintakykyä edistävien palvelujen kokonaisuuden uudistamiseen on JTS:ssä varattu 2,5–5,5 miljoonaa euroa vuodesta 2027 alkaen. Kuntouttava työtoiminta lakkaa nykymuodossaan vuonna 2027, ja sosiaali- ja terveysministeriö on todennut, ettei korvaavasta palvelusta ole vielä tarkkaa tietoa. Syyskuussa 2025 palvelussa oli noin 12 200 henkilöä. Uudistuksella tavoitellaan 12,5 miljoonan euron säästöjä, kun korvaavaan palveluun on varattu 2,5–5,5 miljoonaa euroa. Nettomääräisesti työllistymistä tukevien sosiaalipalvelujen resursointi siis pienenee.

Suomen mallin erityispiirre: laaja perusturva ilman palveluintegraatiota

Hallitus on hallituskaudella leikannut merkittävästi työikäisen väestön sosiaaliturvaa ja tiukentanut etuuksien saamisen ehtoja. Toimenpiteiden perusteluina ovat olleet julkisen talouden tasapainottamisen ohella dynaamiset työllisyysvaikutukset. Hallitusohjelman mukaan rakennepoliittisten toimien arvioidaan vahvistavan rakenteellisesti työllisyyttä noin 105 000 hengellä. JTS toteaa kuitenkin, että heikko suhdannetilanne viivästyttää näiden toimien vaikutuksia hallituskauden jälkeiseen aikaan.

On perusteltua kysyä, onko kyse ainoastaan suhdanteesta. Suomi on kärsinyt hitaasta talouskasvusta vuoden 2008 finanssikriisistä lähtien. Jos hidas talouskasvu on Suomelle pysyvämpi olotila kuin aiemmin on oletettu, kasvuodotusten varaan rakennettu työvoimapolitiittinen strategia ei tuota odotettuja tuloksia myöskään tulevaisuudessa. Muissa Pohjoismaissa tähän rakenteelliseen haasteeseen on vastattu panostamalla aktiiviseen työvoimapolitiikkaan, kotouttamispalveluihin, ohjaukseen ja koulutukseen. Suomen malli on historiallisesti nojannut vahvemmin odotukseen siitä, että talouskasvu hoitaa työllistämisen ja kotouttamisen.

Tämä strateginen ero on merkityksellinen myös sosiaaliturvajärjestelmän rakenteen kannalta. Suomessa on muihin Pohjoismaihin verrattuna poikkeuksellisen laaja yksilöllisten, verorahoitteisten perusturvaetuuksien kerros sosiaalivakuutuksen ja sosiaalihuollon välissä. Edes muissa Pohjoismaissa ei ole kestoajan rajoittamatonta työttömyyden perusturvaa (yleistuki), tai vähimmäismääräistä sairauspäivärahaa henkilöille, joilla ei ole lainkaan työhistoriaa. Suomen poikkeuksellinen kattava perusturvajärjestelmä edellyttäisi vastapainokseen vahvaa palveluintegraatiota ja hyvin resursoituja palveluja.

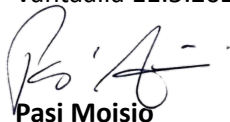
Aktiivinen työvoimapolitiikka voi vahvistaa dynaamisia työllisyysvaikutuksia

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen laskelmien mukaan hallituksen vuosien 2024–2025 sosiaaliturvaleikkaukset ja indeksijäädytys lisäävät pienituloisten määrää noin 110 000 henkilöllä, joista alaikäisiä on 27 000. Jos tuleva hallitus jatkaa JTS 2027–2030:n mukaista sopeutuslinjaa, nämä vaikutukset kasautuvat jo tällä vaalikaudella tehtyjen leikkausten päälle.

Muissa Pohjoismaissa aktiivisen työvoimapolitiikan kokonaisuuden eli työvoimapaalvelujen, kotouttamispalvelujen, ohjauksen ja koulutuksen rahoitus on selvästi korkeammalla tasolla suhteessa BKT:hen kuin Suomessa. Jos Suomi on siirtynyt pysyvämmän hitaan kasvun oloihin, kasvuodotusten varaan rakennetun työllisyysstrategian rinnalle tarvittaisiin myös pohjoismaisen mallin mukaista palveluintegraatiota ja -panostusta.

Aktiivisen työvoimapolitiikan resursoinnin tasolla on suora yhteys myös sosiaaliturvaan kohdistuneiden sopeutustoimien vaikutuksiin. Vahvempi panostus aktiiviseen työvoimapolitiikkaan voisi parantaa sosiaaliturvan sopeuttamistoimille asetettujen dynaamisten työllisyysvaikutusten toteutumisedellytyksiä ja siten osaltaan kompensoida leikkausten köyhyysvaikutuksia.

Vantaalla 11.5.2026

Pasi Moisio

Tutkimusprofessori

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos